

3

Herdenking van mevrouw prof. dr. G. Lycklama à Nijeholt

Aan de orde is **de herdenking naar aanleiding van het overlijden van mevrouw prof. dr. G. Lycklama à Nijeholt.**

De voorzitter:

Ik heet de minister-president van harte welkom in de Eerste Kamer. Ik verzoek de leden te gaan staan.

Op 18 november jongstleden overleed op 76-jarige leeftijd Geertje Lycklama à Nijeholt, oud-senator en fractievoorzitter voor de Partij van de Arbeid in de Eerste Kamer. Zij was een leidend figuur in de Nederlandse en internationale vrouwenbeweging.

Geertje Lycklama à Nijeholt werd geboren in Lollum, Friesland, op 2 april 1938. Haar vader was landbouwer en lid van de gemeenteraad van Wonseradeel. Zij groeide naar eigen zeggen op in een gezin met een grote maatschappelijke betrokkenheid, waarin veel over politiek werd gepraat. Na de lagere school in Lollum ging zij in Bolsward naar de mulo en later naar de hbs-b in Sneek.

Van 1956 tot 1963 studeerde mevrouw Lycklama à Nijeholt westerse sociologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Daarna vertrok zij met haar man voor enige jaren naar Pakistan, waar zij een studie deed naar de islam en naar de geschiedenis van India en Pakistan. Van daaruit vertrokken zij naar de Verenigde Staten, waar zij research assistant en later project director werd aan Cornell University in Ithaca, New York.

Nadat zij in Nederland was teruggekeerd, promoveerde mevrouw Lycklama à Nijeholt in 1976 in de sociale wetenschappen aan de Vrije Universiteit in Amsterdam op een proefschrift getiteld *Migratory and Nomigratory Farm Workers on the East Coast of the United States*. Daarna werkte zij enige jaren als coördinator internationale vrouwenzaken aan het ministerie van Buitenlandse Zaken en als bijzonder hoogleraar emancipatiekunde en vrouwenstudies aan de Landbouwhogeschool in Wageningen.

Van 1983 tot 1990 was mevrouw Lycklama à Nijeholt hoogleraar vrouwen en ontwikkeling aan het Haagse International Institute of Social Studies. Vanaf 1990 was zij hier vijf jaar lang rector, de eerste vrouwelijke rector ooit van dat instituut. Zij was de grote drijfkracht achter het wetenschappelijk en juridisch verankeren van het PhD-programma. Ook streed zij er met succes voor dat kandidaten uit ontwikkelingslanden aan deze instelling een doctorsgraad konden behalen.

Na haar rectorship nam zij een sabbatical van een jaar aan het NIAS, het Netherlands Institute for Advanced Studies in the Humanities and Social Studies, en was zij tot aan haar pensioen nog enige jaren deeltijdhoogleraar aan het ISS.

In 1992 kreeg mevrouw Lycklama à Nijeholt de prestigieuze Aletta Jacobsprijs uitgereikt. Bij de inontvangstname bepleitte ze een rechtvaardige maatschappij waar zorg, verantwoordelijkheid en werk door mannen en vrouwen

eerlijk worden gedeeld. Zij kreeg de prijs vanwege haar jarenlange inzet voor de positie van vrouwen in de Derde Wereld en het op de kaart zetten van emancipatie in de nationale en internationale politiek. In 1995 werd mevrouw Lycklama à Nijeholt voor haar tomeloze inzet onderscheiden als Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

In een publicatie *Towards Women's strategies for the 1990s* van dat jaar verweet zij de vrouwenbeweging dat zij in de afgelopen twee decennia te eenzijdig en naar binnen gericht bezig was geweest om de bewustwording over vrouwenonderdrukking op gang te brengen. Zij deed suggesties voor nieuwe strategieën voor de internationale vrouwenbeweging om regeringen te ondersteunen bij de verwezenlijking van ambitieuze emancipatieplannen.

Mevrouw Lycklama à Nijeholt was van 13 juni 1995 tot 10 juni 2003 lid van de PvdA-fractie in de Eerste Kamer. Van 8 juni 1999 tot 10 juni 2003 was zij fractievoorzitter en van 1998 tot 1999 tweede ondervoorzitter van de Kamer. Als Kamerlid hield zij zich onder meer bezig met Buitenlandse Zaken, Ontwikkelingssamenwerking en hoger onderwijs. In de Eerste Kamer gold mevrouw Lycklama als een blijmoedig, ingetogen en verstandig iemand met een groot sociaal hart en een sterk gevoel voor rechtvaardigheid.

Reeds in haar maidenspeech sprak zij zich uit voor het versterken van het emancipatiebeleid in het hoger onderwijs en ook in de jaren erna herkende men in haar Kamerwerk steeds haar grote kennis van en hart voor emancipatie en ontwikkelingssamenwerking.

Maar ook op meer algemene politieke onderwerpen was mevrouw Lycklama à Nijeholt actief. In 2002 interpelleerde zij minister-president Balkenende over de invulling van de demissionaire status van het kabinet. Zij hekelde dat dit kabinet wetten al in uitvoering nam die nog niet door de Eerste Kamer waren goedgekeurd en soms zelfs nog niet eens aan de orde waren geweest in de Tweede Kamer. Zij betoogde indertijd dat hiermee belangrijke democratische waarden werden ondergraven. In 1999 vroeg mevrouw Lycklama à Nijeholt aan minister-president Kok om het belang van de burger bij marktwerking en privatisering systematisch te evalueren, een onderwerp waar de Eerste Kamer uiteindelijk in 2012 een onderzoek aan wijdde.

Gedurende haar hele loopbaan en daarna bekleedde mevrouw Lycklama à Nijeholt vele nevenfuncties. Zo was zij onder meer voorzitter Commissie Gelijke Rechten Mannen en Vrouwen van de Raad van Europa, lid van het bestuur van Women's World Banking in New York, lid van de Nationale Adviesraad voor Ontwikkelingssamenwerking, lid van het algemeen bestuur van Clingendael, lid van het algemeen bestuur van de VPRO, lid van de Consultative Committee van het United Nations Development Fund for Women en lid van de raad van toezicht van de Rijksuniversiteit Groningen.

In haar vele functies leverde mevrouw Lycklama à Nijeholt een zeer grote bijdrage aan vrouwenemancipatie, feministische organisaties en het institutioneel versterken van onderwijs en onderzoek in vrouwen en genderstudies. Moge ons respect voor haar persoon en werk en haar inzet voor de parlementaire democratie tot steun zijn voor haar familie en vrienden.

Ik geef nu het woord aan de minister-president.

Minister Rutte:

Voorzitter. In de politiek ontnemt de waan van de dag ons weleens het zicht op de lange termijn en daarmee ook op de diepere waarden die onze samenleving zo veel kwaliteit en kracht geven. Maar sommigen hebben het talent om het oog altijd op de bal te houden. Geertje Lycklama à Nijeholt was zo iemand. En juist in dit huis van reflectie kwam dat talent tot zijn recht.

Wij herdenken vandaag een vrouw die strijdlust en dadendrang koppelde aan een onderzoekende geest, maar ook aan een wijs en bezonnen oordeel. Zij was iemand die stond voor haar opvattingen en die tegelijkertijd zichzelf niet op de voorgrond plaatste. Daaraan en aan haar grote deskundigheid ontleende zij een groot persoonlijk gezag.

Geertje Lycklama à Nijeholt was iemand die luisterde en naar wie dus ook werd geluisterd, iemand ook die mensen aan zich bond door haar openheid, eerlijkheid en haar vermogen om ingewikkelde vraagstukken tot de menselijke maat terug te brengen. Wat haar dreef als mens en politicus was het tegengaan van onrecht en ongelijkwaardigheid. Zij streed internationaal voor een betere positie voor vrouwen, voor hun recht op scholing en ontwikkeling, en voor verbetering van hun leef- en werkomstandigheden. Dat deed zij uit overtuiging, maar ook in het besef dat vrouwen een sleutelrol spelen in de ontwikkeling van de samenleving. Die notie is een van de vaste pijlers geworden onder het Nederlandse buitenlands beleid, dat daarmee in hoge mate schatplichtig is aan haar werk.

Met Geertje Lycklama à Nijeholt verliest Nederland een uitzonderlijk begaafde en inspirerende vrouw, die principes en wetenschappelijke kennis wist om te zetten in daden en in resultaten. Zo heeft zij het verschil gemaakt in de levens van heel veel mensen wereldwijd. Zij zal gemist worden, in deze Kamer, in haar partij maar bovenal in de kring van haar gezin, familie en vrienden. Naar hen gaan onze gedachten vandaag allereerst uit. Namens de regering wens ik alle nabestaanden veel kracht toe bij de verwerking van dit grote verlies.

De voorzitter:

Ik verzoek eenieder om een moment van stilte.

(De aanwezigen nemen enkele ogenblikken stilte in acht.)

De voorzitter:

Dank u wel.

Ik schors de vergadering voor enkele ogenblikken.

De vergadering wordt van 13.46 uur tot 13.53 uur geschorst.